

Historien om Jyrki og Jóhanna

– En almindelig families liv i et Norden med grænser

Historien om Jyrki og Jóhanna
– En almindelig families liv i et Norden med grænser

ANP 2012:724

© Nordisk Ministerråd, København 2012

ISBN 978-92-893-2341-3

Design: Jette Koefoed

Fotos:

Omslag: Karin Beate Nøsterud og Ojo Images

S. 7, 9, 12, 17: Ojo Images

S. 8, 10, 15: Karin Beate Nøsterud

S. 11: B-Line

S. 13, 14, 16, 18, 19: Image Select

Oplag: 1000

Tryk: Datagraf, Auning

Publikationen kan bestilles på

www.norden.org/order

Flere publikationer på

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

www.norden.org

Nordisk Ministerråd
Ved Stranden 18
DK-1061 København K
Telefon (+45) 3396 0200

NordiskaRåd
Ved Stranden 18
DK-1061 København K
Telefon (+45) 3396 0400

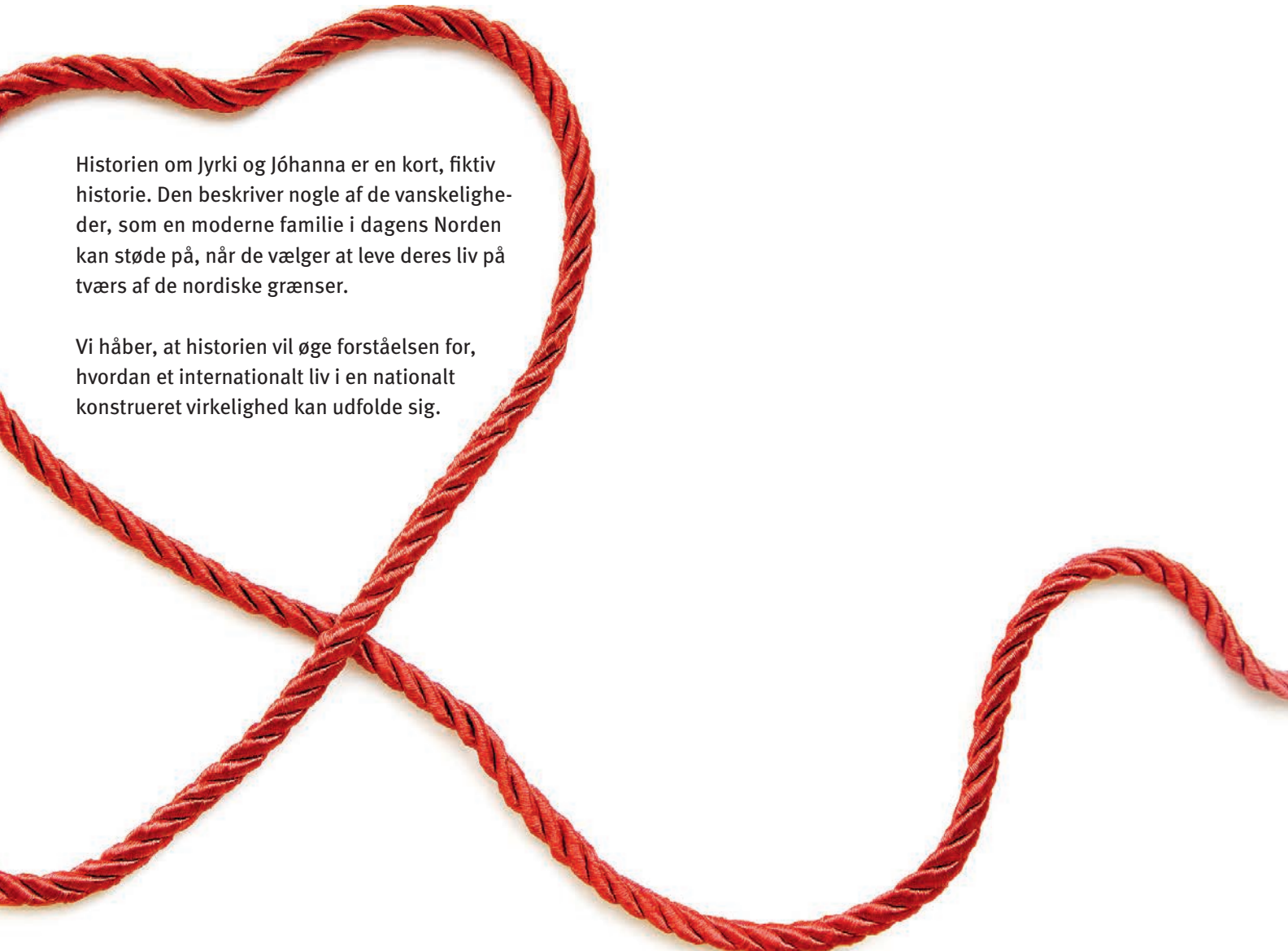
norden

Hallo Norden

Historien om Jyrki og Jóhanna

– En almindelig families liv i et Norden med grænser

Historien om Jyrki og Jóhanna er en kort, fiktiv historie. Den beskriver nogle af de vanskeligheder, som en moderne familie i dagens Norden kan støde på, når de vælger at leve deres liv på tværs af de nordiske grænser.

Vi håber, at historien vil øge forståelsen for, hvordan et internationalt liv i en nationalt konstrueret virkelighed kan udfolde sig.

Historien om Jyrki og Jóhanna

23-årige Jyrki fra Finland har i fire år arbejdet inden for restaurationsbranchen i Oslo.

Her møder han islandske Jóhanna på 24 år, som arbejder inden for samme branche. Godt et år senere flytter de sammen til Göteborg for at studere. På det tidspunkt er Jóhanna gravid i tredje måned.

Jyrkis mål er at uddanne sig til elektriker, og Jóhanna vil gerne være sygeplejerske. Da Jyrki er finsk statsborger, søger han om uddannelsesstøtte i Finland. Han får afslag med den begrundelse, at han har boet uden for Finland i mere end to år ud af de sidste fem år. Så søger han om uddannelsesstøtte i Norge, da han ved, at han som EØS-borger, kan søge om uddannelsesstøtte i et andet EU/EØS-land, hvis han

har arbejdet i det pågældende land i mindst to år. Men også i Norge får han afslag. Årsagen er, at han er flyttet fra Norge. Han prøver også at søge i Sverige, men her får han også afslag, fordi han ikke har arbejdet og boet i landet i mindst to år. Jóhanna søger på samme måde og får ligeledes afslag.

Heldigvis har både Jyrki og Jóhanna sparet nogle penge op fra deres arbejde i Oslo, så de kan leve af deres opsparing, indtil barnet bliver født, og derefter kan de få barselsdagpenge. Både Jyrki og Jóhanna begynder derfor at studere i Göteborg uden at få uddannelsesstøtte.

Heldigvis har både Jyrki og Jóhanna sparet nogle penge op fra deres arbejde i Oslo, så de kan leve af deres opsparing, indtil barnet bliver født, og derefter kan de få barselsdagpenge. Både Jyrki og Jóhanna begynder derfor at studere i Göteborg uden at få uddannelsesstøtte.

FAKTABOKS 1

Ifølge gældende regler skal man i første omgang søge om uddannelsesstøtte i det land, hvor man er statsborger. Ifølge EU-retten kan man dog også bevilges uddannelsesstøtte fra et EU/EØS-land, hvor man har boet og arbejdet på fuld tid i mindst to år. Nogle lande har også regler som medfører, at man ikke kan få uddannelsesstøtte fra det land, hvor man er statsborger, hvis man har boet i udlandet for længe.

Sønnen Fredrik bliver født, da Jyrki og Jóhanna har boet i Göteborg i seks måneder. Familien får dog hverken barseldagpenge fra Sverige eller Norge. Årsagen er, at ingen af dem har arbejdet i Sverige, før barnet blev født, og at de flyttede fra Norge, før barnet blev født. De kan heller ikke få børne- og ungedydelse, fordi de er rejst til Sverige for at studere. Ifølge den svenske Försäkringskassan er de nemlig ikke forsikringsmæssigt bosiddende i Sverige.

Nu er familiens opsparring opbrugt. Jyrki bliver derfor nødt til at afbryde sine studier midlertidigt, for at Jóhanna kan være hjemme med barnet. Han finder et job som tjener i Göteborg og forsørger nu hele familien med sin tjenerløn. Eftersom Jyrki er begyndt at arbejde, modtager familien nu både børne- og ungedydelse samt boligsikring.

Da Fredrik fylder halvandet år, kan han begynde i vuggestuen. Jóhanna begynder desuden at arbejde, for at Jyrki kan fortsætte sin uddannelse. Efter yderligere tre års studier bliver Jyrki færdig som elektriker.

FAKTABOKS 2

For at få barseldagpenge skal man inden fødslen have arbejdet i en periode i det land, hvor man søger tilskuddet. Ifølge EU's koordineringsregler kan man sammenlægge oparbejdet tid fra flere lande for at opfylde kravene. For at kunne sammenlægge kræves det dog, at man i en flyttesituation, har arbejdet i både udflytningslandet og tilflytningslandet før barnets fødsel. Hvis man flytter fra et land før barnets fødsel, og ikke arbejder i det nye land før barnets fødsel, kan man ikke få barseldagpenge fra nogen af landene.

FAKTABOKS 3

Der har siden 2005 eksisteret en nordisk aftale om, at nordiske studerende som udgangspunkt skal være socialt forsikrede og folkeregistrerede i det land, hvor de studerer. Den nordiske aftale blev indgået, fordi studerende på dette tidspunkt ikke var omfattet af den gældende EU-forordning om social koordinering (1408/1971). Fra og med den 1. maj 2011 er denne EU-forordning blevet erstattet af en ny forordning (883/2004), som ligeledes regulerer de studerendes socialforsikring. Dette gælder dog ikke Island og Norge, som endnu ikke har tilsluttet sig den nye forordning. Konsekvensen er, at den svenske Försäkringskassan mener, at islandske og norske studerende, der er kommet til Sverige for at studere, ikke er omfattet af de svenske regler om social sikring, hvis de har arbejdet i et andet land før flytningen til Sverige. Försäkringskassan henviser i stedet til socialforsikringen i det seneste land, hvor man har arbejdet. Island og Norge mener dog, at de studerende ikke længere skal være socialt forsikrede dér, fordi de er flyttet til Sverige. Der mangler i dag et nordisk helhedssyn på dette område, hvilket betyder, at studerende risikerer at komme i klemme i systemet.

Parret savner dog deres venner i Oslo og beslutter sig for at prøve at flytte dertil igen. Nogle venner har desuden fortalt dem, at efterspørgslen på elektrikere er stor i Oslo. Jyrki finder en norsk arbejdsgiver, som er villig til at ansætte ham. Parret flytter midlertidigt ind hos nogle venner i Oslo, mens de leder efter en bolig. De anmelder flytningen til folkeregistret i Oslo, da de har planer om at blive i boende i byen i mere end seks måneder. Jyrki søger om at få godkendt sin svenske autorisation som elektriker i Norge og arbejder i mellemtiden for både den nye og den gamle arbejdsgiver. Fredrik får plads i en børnehave i Oslo, og Jóhanna er kommet ind på sygeplejeskolen i Oslo.

Det tager fire måneder at behandle Jyrkis ansøgning, hvorefter han får afslag om norsk autorisation blandt andet på grund af manglende arbejds erfaring. Han er tvunget til at takke nej til jobbet i Oslo, og må i stedet fortsætte inden for restaurationsbranchen, for at Jóhanna kan få mulighed for at fuldføre sin sygeplejeuddannelse.

Tre år efter er Jóhanna færdig med sin uddannelse. Jyrki begynder at blive bekymret for, at hans kompetencer som elektriker kan blive forældede. Men via sin svoger, som bor i Malmø, bliver Jyrki tilbudt ansættelse som elektriker dér. Jóhanna får arbejde på universitetshospitalet i Lund.

Jyrki søger om at få godkendt sin svenske autorisation som elektriker i Norge, og arbejder i mellemtiden for både den nye og den gamle arbejdsgiver.

FAKTABOKS 4

For at kunne få en autorisation fra et andet nordisk land godkendt i Norge, kræves det, at ansøgeren har mindst to års relevant erhvervs erfaring. En nyuddannet elektriker, som ikke er uddannet i Norge, kan således ikke få arbejde i Norge. Reglerne forvaltes af Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i Norge.

Da Jyrki har arbejdet som elektriker i Malmø i et år, begynder hans arbejdsgiver at få økonomiske problemer. Virksomheden har udviklet en ny forretningside i samarbejde med en virksomhed i København og har påtaget sig mere, end de kan overkomme. Sammen har virksomhederne i Malmø og København henvendt sig til en investeringsfond i Sverige for at søge om kapital til den nye forretningsidé. Det viser sig dog, at den svenske investeringsfond ikke må investere sin kapital uden for Sverige. Derfor skal hele forretningsidéen afvikles, hvilket bliver dyrt for Jyrkis arbejdsgiver. For at undgå risikoen for en konkurs søger Jyrki i stedet job som elektriker i den danske virksomhed i København. Familien bliver dog boende i Malmø. Jyrki søger om en dansk autorisation og begynder at arbejde i København. Jyrkis svenske a-kasse fortæller, at han kan forblive medlem af den svenske a-kasse, selvom han arbejder i Danmark. Derfor melder han sig ikke ind i en dansk a-kasse.

FAKTABOKS 5

Ifølge det regelsæt, som de nationalt finansierede investeringsfonde har at rette sig efter, må en offentligt finansieret national investeringsfond ikke satse penge/ investere uden for det pågældende land. Det hæmmer mulighederne for erhvervsudvikling og innovation på tværs af de nordiske grænser.

For at undgå risikoen for en konkurs søger Jyrki i stedet job som elektriker i den danske virksomhed i København. Familien bliver dog boende i Malmø. Jyrki søger om en dansk autorisation, og begynder at arbejde i København.

FAKTABOKS 6

Ifølge en afgørelse fra den svenske højesteret i 2009 kan en person, som er medlem af en svensk a-kasse forblive i denne, mens han eller hun arbejder i et andet land, og dermed bevare retten til dagpenge ved fuld arbejdsløshed. Årsagen til denne afgørelse er, at man i Sverige har en grundlæggende ret til ydelser ved arbejdsløshed, som kan suppleres med et medlemskab af en a-kasse. Ifølge denne ret bevarer man altså sin dækning i Sverige, hvis man bevarer sit medlemskab. Reglerne er anderledes i de øvrige nordiske lande. I Danmark er det eksempelvis frivilligt om man vil være medlem af en a-kasse eller ej. Dermed har en person, som ikke er medlem af en a-kasse, ikke nogen arbejdsløshedsforsikring. I Norge er alle, som arbejder i Norge derimod automatisk forsikrede. A-kasser eksisterer ikke. For at gøre tingene endnu mere komplicerede, så fortolker alle svenske a-kasser ikke dommen fra højesteret ens. Nogle mener stadig, at man ikke kan forblive forsikret i Sverige, selv om man bevarer medlemskabet af a-kassen i forbindelse med arbejde uden for Sverige.

Den danske virksomhed bygger huse til eksport til det meste af Europa, men de fleste kunder kommer dog fra Norden. I hvert land findes særlige krav til, hvor brede døre og vinduer skal være, hvor høje trappetrin skal være, hvilken drejeradius for kørestole der skal være i gangarealer og andre steder, og hvordan vådrum skal være udformede. Derfor bliver de præfabrikerede huse dyrere og dyrere at fremstille, og derfor bliver de ikke tilstrækkeligt konkurrencedygtige. Det går dårligere og dårligere for virksomheden, og Jyrki bliver tvunget til at reducere sit timeantal, da virksomheden er nødsaget til at mindske udgifterne.

Det går dårligere og dårligere for virksomheden, og Jyrki bliver tvunget til at reducere sit timeantal, da virksomheden er nødsaget til at mindske udgifterne.

FAKTABOKS 7

Inden for EU findes et byggematerialeledirektiv som, i lighed med rammedirektiver, angiver standarder for byggematerialer i hele EU. Det er imidlertid op til hvert enkelt land at fastsætte de nøjagtige krav til bygninger og sikkerhedskrav. De nordiske lande har bevidst eller ubevidst valgt at implementere direktivet så forskelligt, at producenterne skal fremstille præfabrikerede huse og byggekomponenter, som er specifikt tilpasset kravene i de enkelte lande. Dette medfører dyrere huse i de nordiske lande, fordi de eventuelle stordriftsfordele udebliver. Det er i sidste ende huskøberne, som kommer til at betale for disse forskelle.

Det lykkes for Jyrki at finde et bijob som elektriker hos sin tidligere arbejdsgiver i Malmø.

Det lykkes for Jyrki at finde et bijob som elektriker hos sin tidligere arbejdsgiver i Malmø. To måneder senere læser Jyrkis danske arbejdsgiver i en dansk avis for arbejdsgivere, at en dansk arbejdsgiver, der ansætter en medarbejder, som har et bijob i Sverige, skal betale en svensk arbejdsgiverafgift på 24 procent af det arbejde, som udføres i Danmark. Jyrki får derfor et ultimatum. Enten skal han holde op med at arbejde i Sverige, eller også vil han blive fyret fra jobbet i København.

Jyrki dropper sit bijob i Malmø, og forsøger at finde et andet deltidsjob i København, da han ikke kan forsørge sig selv og sin familie med kun ét deltidsjob. Det trækker dog ud, og Jyrki finder ikke noget deltidsjob i Danmark. Når han undersøger mulighederne for at blive fuldtidsforsikret i en dansk a-kasse, får han at vide, at han skulle have meldt sig ind i en dansk a-kasse, så snart han begyndte at arbejde i Danmark. Det gjorde han ikke, og derfor kan han ikke få nogen ydelser fra en dansk a-kasse.

FAKTABOKS 8

Ifølge EU-forordningen om social koordinering (883/2004, og for Island og Norge 1408/1971), kan man kun være socialt forsikret i ét land. Typisk vil der være tale om det land, hvor man arbejder. Hvis man arbejder i to lande på samme tid, skal man være socialt forsikret i bopælslandet. Det betyder, at arbejdsgivere i det land, hvor man arbejder, men ikke bor, skal betale sociale sikringsbidrag til bopælslandet. Da landenes sociale afgiftssystem er forskelligt opbygget, og den sociale sikring er forskelligt finansieret, betyder det i de fleste tilfælde, at folk med bopæl i Sverige, bliver for dyre at ansætte i et naboland, hvis de også arbejder i bopælslandet.

FAKTABOKS 9

Se faktaboks 6 for information om de danske krav om medlemskab af en dansk a-kasse for at kunne modtage dagpenge som fuldtidsforsikret.

Jyrki fratræder sin stilling i den danske virksomhed, og får otte ugers karantæne i den svenske a-kasse, fordi han selv har opsagt sin stilling.

Det er nu blevet sværere at finde arbejde, både i Sverige og i Danmark. Det lykkes dog for Jyrki at få opgaver i Danmark via et dansk vikarbureau. I kraft af Jyrkis dårlige erfaringer med at arbejde i Danmark, melder han sig nu ind i en dansk a-kasse. Efter at hans første opgave er overstået, henvender Jyrki sig til sin danske a-kasse for at modtage dagpenge. Han får da at vide, at han som arbejdsløs og bosiddende i Sverige, skal henvende sig til sin svenske a-kasse for at få dagpenge. Den svenske a-kasse vil dog ikke udbetale ydelser til Jyrki, da man mener, at han er ansat i et dansk vikarbureau og derfor skal have udbetalt løn imellem opgaverne. Jyrki beslutter sig for at stoppe i det danske vikarbureau for igen at blive helt arbejdsløs. Efter en ny karantæneperiode på otte uger får Jyrki udbetalt den laveste svenske dagpengesats på trods af, at han har indbetalt det høje kontingent til den danske a-kasse.

FAKTABOKS 10

I Sverige får medarbejdere i et vikarbureau en grundløn i den periode, de ikke udfører eksterne opgaver. Dette er ikke tilfældet i eksempelvis Danmark. I Danmark anses en vikar for at være helt arbejdsløs mellem opgaverne. Man mener endvidere ikke, at der eksisterer noget ansættelsesforhold mellem opgaverne. Ifølge de nuværende EU-regler skal en person, der bor i ét land og arbejder i et andet, henvende sig til a-kassen i bopælslandet for at søge om dagpenge i tilfælde af fuld arbejdsløshed. Ved delvis eller midlertidig arbejdsløshed bør man henvende sig til a-kassen i det land, hvor man arbejder. Da man i Danmark mener, at en person der arbejder for et vikarbureau ikke er i arbejde mellem opgaverne, mener man, at vikaren er helt arbejdsløs og ikke kun midlertidigt arbejdsløs.

FAKTABOKS 11

A-kassekontingentet varierer kraftigt, både i de enkelte lande og landene imellem. Hvis man, ligesom i denne historie, lever i ét land og arbejder i et andet, skal man som udgangspunkt betale a-kassekontingent i det land, hvor man arbejder. Man skal dog henvende sig til a-kassen i bopælslandet, hvis man bliver helt arbejdsløs. Dette kan resultere i, at man betaler et højt kontingent i det ene land, men får laveste dagpengesats i det andet land i tilfælde af arbejdsløshed.

En dag kommer Jyrki ud for en ulykke på arbejdspladsen, og han må være sygemeldt i et år.

Et par år senere er familien flyttet til Kristianstad i det nordøstlige Skåne, for at have råd til at købe et hus til den nu lidt større familie. Jóhanna har fået job på sygehuset i Kristianstad, og Jyrki pendler til arbejde i København. En dag kommer Jyrki ud for en ulykke på arbejdspladsen, og han må være sygemeldt i et år.

Et år senere er Jyrki stadig ikke helt rask, og det står klart, at han ikke længere vil være i stand til at arbejde som elektriker. Københavns Kommune kræver, at Jyrki dagligt rejser fra Kristianstad til København for at modtage rehabilitering dér, hvis han vil beholde sin dagpengeret. De lange daglige rejser forværrer Jyrkis tilstand, indtil han ikke længere er i stand til at rejse. Eftersom Jyrki ikke længere deltager i den påkrævede rehabilitering i København, holder Københavns Kommune op med at udbetale sygedagpenge til Jyrki.

FAKTABOKS 12

En person, som har brug for rehabilitering med henblik på at komme tilbage på arbejdsmarkedet, kan som udgangspunkt kun få denne rehabilitering gennemført i arbejdslandet. Norge, Sverige og Finland har siden årtusindskiftet indgået en række regionale og bilaterale aftaler om rehabilitering i bopælslandet. Aftalerne er dog ikke helt vandtætte eller opdaterede. Der findes ingen tilsvarende aftale mellem Danmark og de øvrige lande. Det betyder, at en tilskadekommen eller svækket person, som tidligere har været sygemeldt, kan blive tvunget til lange daglige rejser for at deltage i forskellige rehabiliteringstiltag i arbejdslandet. Disse tiltag kunne i princippet lige så godt finde sted i nærheden af personens hjem. Der er stor usikkerhed om grænsearbejdernes rettigheder på området.

Ifølge de danske regler kan man kun få sygedagpenge i et år. Herefter overgår man til kontanthjælp.

Ifølge de danske regler kan man kun få sygedagpenge i et år. Herefter overgår man til kontanthjælp. Man kan dog kun få kontanthjælp, hvis man bor i Danmark, og derfor får Jyrki ingenting. I bopælslandet, Sverige, kan Jyrki hverken få sygedagpenge eller arbejdsløshedsdagpenge. Den sidste mulighed er nu at søge kontanthjælp i Sverige. For at være berettiget til dette skal familien sælge deres hus, og Jóhanna må ikke tjene for meget som sygeplejerske. Når huset er solgt, kræver de svenske skattemyndigheder, at de betaler en skat på 22 procent af overskuddet ved salget.

FAKTABOKS 13

I Danmark er udbetalingen af sygedagpenge begrænset til 52 uger, dog med mulighed for yderligere 52 uger eller endnu længere, hvis særlige omstændigheder foreligger. Herefter kan den tidligere sygemeldte modtage kontanthjælp. Man skal dog være bosat i Danmark for at have ret til kontanthjælp. Er man ikke det, kan man ikke få nogen ydelser.

Familien flytter tilbage til Oslo, hvor det er lettere for Jóhanna at forsørge familien med sin indkomst. Jyrki flytter sin arbejdsmarkedspension (kapitalpension) med til Norge, og skal i den forbindelse betale en afgift på 60 procent i Danmark. Desværre viser det sig, at Norge ikke anerkender den danske opkrævning som en skat, og derfor beskatter de hans pensionsmidler med yderligere 40 procent. Således forsvinder næsten hele den arbejdsmarkedspension, som Jyrki har optjent i Danmark på grund af skatter og afgifter. Jyrki er nu hjemmegående i nogle år, og han får det efterhånden bedre. Familien savner livet i eget hus, men må erkende at de ikke har råd til at købe et hus i Norge. De køber derfor et hus i Värmland, og Jóhanna pendler dagligt til og fra arbejde i Oslo. Jyrki kan hverken få dagpenge eller kontanthjælp.

FAKTABOKS 14

Dansk kapitalpension er en særlig form for arbejdsmarkedspension (indbetales af arbejdsgiveren), som bliver udbetalt på en gang. Derfor bliver den ikke beskattet, men derimod pålagt en engangsafgift. Eftersom afgifter og skatter ikke anses for at være gensidigt fradragsberettigede, vil de øvrige nordiske lande opkræve en skat af det beløb, som er tilbage efter betalingen af den danske afgift. De svenske skattemyndigheder besluttede i 2010 at fjerne denne beskatning, men de øvrige lande beskatter stadig den danske kapitalpension.

FAKTABOKS 15

Dansk arbejdsmarkedspension beskattes med 60 procent, hvis det opsparede beløb føres ud af landet før det fyldte 65. år. Hvis pensionsmidlerne føres ud af landet efter det fyldte 65. år, skal der betales en afgift på 40 procent. Denne hindring rammer naturligvis i højere grad personer, som ikke er danske statsborgere, end danskere, da disse med større sandsynlighed ønsker at trække pensionsmidlerne ud af landet i forbindelse med en flytning.

Da han, på grund af sine skader, ikke længere kan arbejde som elektriker, har han behov for omskoling.

Et halvt år senere har Jyrki det så godt igen, at han melder sig som jobsøgende på arbejdsformidlingen i Arvika (Sverige). Da han, på grund af sine skader, ikke længere kan arbejde som elektriker, har han behov for omskoling. Via en bekendt bliver han tilbudt en praktikplads i en lille virksomhed i Eidskog i Norge. Jyrki kontakter arbejdsformidlingen i Arvika for at modtage praktikstøtte under praktikperioden i den norske virksomhed, men får at vide, at han kun kan få støtte, hvis virksomheden ligger i Sverige. Da den norske virksomhed ikke har råd til at udbetale fuld løn i perioden, tvinges Jyrki til at sige nej til praktikpladsen. Tre måneder senere får han dog et deltidsarbejde i en kiosk i Arvika.

FAKTABOKS 16

Arbejdsmarkedspolitiske tiltag kan ikke medtages over de nationale grænser. Dette skyldes dels lønmodtagerens forsikring, og dels muligheden for at kunne føre kontrol med både arbejdspladsen og lønmodtageren. Konsekvensen bliver at arbejdsdygtige mennesker forbliver arbejdsløse, hvis arbejdsmarkedet i det pågældende område eller land ikke kan tilbyde passende beskæftigelse, selv om sådanne muligheder kunne findes i nærområdet på den anden side af grænsen.

Jyrki vil helst takke nej til jobbet, da han synes, at det er for langt at pendle fra Arvika til Mysen (95 km), og han ikke ønsker at ugependle.

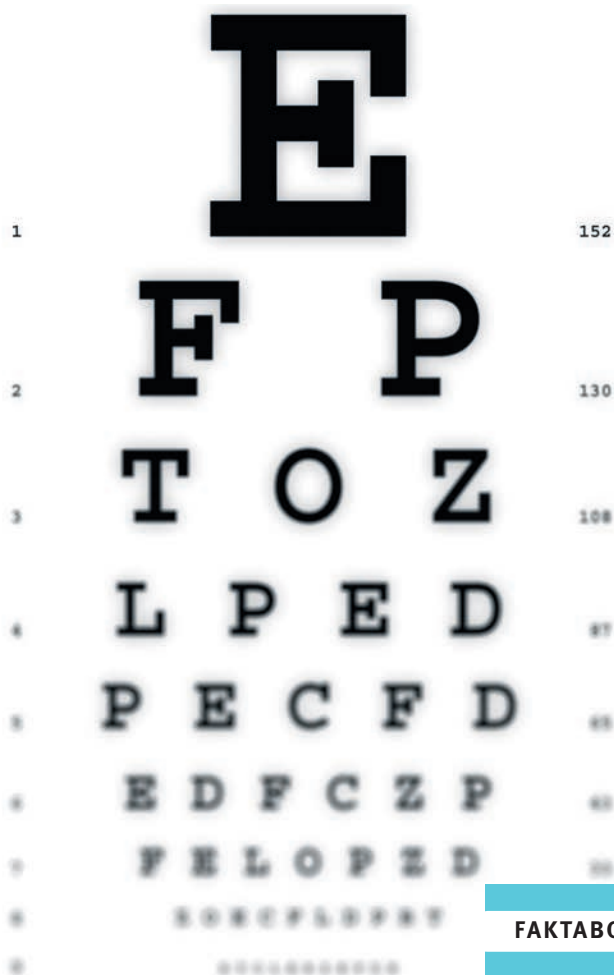
Efter næsten et år med deltidsarbejde i Arvika får Jyrki tildelt et fuldtidsjob i Mysen i Norge. Jyrki vil helst takke nej til jobbet, da han synes, at det er for langt at pendle fra Arvika til Mysen (95 km), og han ikke ønsker at ugependle. Han har dog fået at vide af sin a-kasse, at hans dagpenge vil blive nedsat, hvis ikke han tager det tildelte job. Da familien helst vil beholde huset i Arvika, og børnene trives i skolen, vælger familien at blive boende der, og begge forældre vælger i stedet at pendle til arbejde i henholdsvis Oslo og Mysen. For at undgå risikoen for at blive fyret af sin norske arbejdsgiver på grund af reglerne om at arbejde i to lande, op siger Jyrki sin deltidsstilling i kiosken i Arvika.

FAKTABOKS 17

Ifølge en afgørelse fra den svenske administrative højesteret, har en arbejdsløs ikke ret til at takke nej til et job i et andet land, hvis arbejdsformidlingen vurderer, at han eller hun er egnet til jobbet. Konsekvensen af at takke nej kan være, at dagpengene nedsættes eller fuldstændig ophører. Det opsigtsvækkende ved denne dom er især, at man derved tvinger en person ind i et andet lands sociale sikrings-system med ukendte konsekvenser for den pågældende person og hans familie til følge.

Efter fire måneders pendling begynder Jyrki igen at mærke sine gamle skader, og han må derfor igen sygemelde sig. Efter to år med sygefravær og mislykkede forsøg på rehabilitering, foreslår den norske socialsikringsmyndighed (NAV), at Jyrki bør tildeles førtidspension. Der sendes herefter ansøgninger til både Danmark og Sverige, som er de lande, hvor Jyrki har arbejdet i løbet af sit professionelle liv. To år senere har Jyrki modtaget afgørelser fra de pågældende lande. Fra Danmark, hvor han har arbejdet i sammenlagt to og et halvt år, får han afslag på sin ansøgning. Vurderingen er, at hans arbejdsevne ikke er tilstrækkeligt nedsat med henblik på at kunne modtage førtidspension. Fra Sverige, hvor han har arbejdet i over tre år, får han også afslag. Her er vurderingen, at han via rehabilitering vil kunne komme tilbage til arbejdsmarkedet. Norge, hvor han har arbejdet sammenlagt ti år, bliver således det eneste land, hvorfra han modtager førtidspension. Det kraftige fald i familiens indkomst betyder, at familien får en meget stram økonomi. I og med at Jóhanna har arbejde og familien ejer et hus, kan de hverken få økonomisk støtte i form af boligsikring eller kontanthjælp.

Efter fire måneders pendling begynder Jyrki igen at mærke sine gamle skader, og han må derfor igen sygemelde sig. Efter to år med sygefravær og mislykkede forsøg på rehabilitering, foreslår den norske socialsikringsmyndighed (NAV), at Jyrki bør tildeles førtidspension.

FAKTABOKS 18

Der findes ingen europæisk eller nordisk koordinering af afgørelser om førtidspension. Hvert land, hvor en person har arbejdet i løbet af sine erhvervsaktive år, foretager en separat vurdering efter egne regler. Som følge af landenes meget forskellige regler på området, bliver resultatet ofte, at personen blot tildeles førtidspension i ét land, men får afslag i de andre lande. Konsekvensen kan blive en yderst reduceret indkomst.

Da Jóhanna ikke længere har familie i Arvika, ansøger hun om at blive overflyttet til et plejehjem i Reykjavík, hvor hendes yngste datter Helle og børnebørnene bor.

40 år senere dør Jyrki i familiens hus i Arvika, og Jóhanna har nu i et par år boet på et plejehjem i Arvika. Børnene, Fredrik, Jens og Helle, bor og arbejder i henholdsvis London, Helsingfors og Reykjavík. Da Jóhanna ikke længere har familie i Arvika, ansøger hun om at blive overflyttet til et plejehjem i Reykjavík, hvor hendes yngste datter Helle og børnebørnene bor.

Arvika kommune kontakter Reykjavík kommune, men kommunerne kan hverken blive enige om, hvem der skal betale for selve flytningen eller opholdet i Reykjavík. Selv om Jóhanna flere gange forsøger at få kommunen til at handle, og hendes datter Helle gør det samme i Reykjavík, lykkes det ikke for kommunerne, som begge har en stram økonomi, at blive enige om en løsning. Jóhanna bliver derfor på plejehjemmet i Arvika resten af sit liv.

FAKTABOKS 19

Den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester indeholder et afsnit om, at de involverede kommuner bør hjælpe institutionaliserede mennesker, som ønsker at flytte til et andet nordisk land, hvis de har familie i landet eller en anden særlig tilknytning dertil. Sådanne flytninger bliver dog næsten aldrig gennemført, idet konventionen ikke angiver, hvordan udgifterne skal fordeles mellem de involverede kommuner, eller hvordan de kommunale ventelister skal forholde sig til mennesker, som ønsker at flytte til kommunen fra et andet land.

Selvom historien er deprimerende og giver en fornemmelse af, at man hellere skal blive hjemme i sikkerhed frem for at rejse til andre nordiske lande for at studere eller arbejde, så er der faktisk hjælp at hente ...

HALLO NORDEN...

... er Nordisk Ministerråds informationstjeneste, som blev oprettet i 1998, netop for at hjælpe mennesker med information i forbindelse med flytning, pendling eller studier i et andet nordisk land. Hallo Norden informerer desuden om reglerne i de forskellige lande på netstedet www.norden.org/hallonorden, pr. e-mail eller telefonisk. Du kan finde Hallo Norden i alle de nordiske lande samt på Åland (fra 2011) og Færøerne (fra 2012).

Hjælpen ydes på de forskellige nordiske sprog. Informationen er generel og vejledende, hvilket betyder, at Hallo Norden ikke kan beskæftige sig med myndighedsudøvelse eller sagsbehandling, og heller ikke påtage sig en „advokatrolle“. Hallo Norden besvarer cirka 5.000 konkrete henvendelser om året, og har cirka 360.000 besøgende på sine netsteder.

Hallo Norden arrangerer desuden årlige informationsseminarer for embeds-

mænd, for på den måde at bidrage til at forbedre håndteringen af nordiske og grænseoverskridende sager.

GRÆNSEHINDRINGSFORUM ...

... er de nordiske regerings problem-løsningsorgan. Grænsehindringsforum blev etableret af de nordiske samarbejdsministre i 2008 på indirekte opfordring af statsministrene og har fået til opgave at identificere, undersøge og udarbejde løsningsforslag i forhold til disse hindringer. Grænsehindringsforum har dog ingen magt til selv at løse eventuelle hindringer, men må nøjes med at opfordre de nordiske regeringer og parlamenter til at løse de hindringer som bliver fremhævet. Grænsehindringsforum består af én repræsentant fra hvert land, som er udpeget af den pågældende regering samt en ikke-national formand. Åland er også repræsenteret. Grænsehindringsforum er et projekt, hvis mandatperiode løber frem til slutningen af 2013.

YDERLIGERE INFORMATION ...

... om arbejdet med grænsehindringer i de nordiske lande kan findes på www.norden.org. Nordisk Ministerråd har også etableret en særlig database over grænsehindringer. Her kan du få adgang til information om de grænsehindringer, som Grænsehindringsforum eller andre aktører i øjeblikket arbejder med. Du kan finde grænsehindringsdatabasen på www.norden.org/granshinder

Hvis du vil i kontakt med Hallo Norden, kan du besøge www.norden.org/hallonorden. Hvis du vil i kontakt med Grænsehindringsforum, kan du sende en e-mail til granshinder@norden.org eller ringe til deres sekretariat hos Nordisk Ministerråd på +45 33 96 02 90.

Ud over Nordisk Ministerråds informationstjeneste findes der også en række bilaterale eller regionale informationstjenester i Norden, som ligeledes hjælper enkeltpersoner og små og mellemstore virksomheder, som ønsker at være aktive på tværs af grænserne i Norden.

www.norden.org/hallonorden

norden

Hallo Norden

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Historien om Jyrki og Jóhanna
– En almindelig families liv i et Norden med grænser

Historien om Jyrki og Jóhanna er en kort, fiktiv historie. Den beskriver nogle af de vanskeligheder, som en moderne familie i dagens Norden kan støde på, når de vælger at leve deres liv på tværs af de nordiske grænser.

ANP 2012:724
ISBN 978-92-893-2341-3

